روزنامه فرهنگی - اجتماعی صبح ایران
صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
مدیر مسئول: یوسف قوچانی غروی

جام جم
پنجشنبه ۱۵ آبان ۱۴۰۴ | ۱۵ جمادی‌الاولی ۱۴۴۷
۲۰ صفحه روزنامه
سال بیست‌وششم | شماره ۷۱۸۳
Thursday | 6 November | 2025

تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱
دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۴ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰

تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴
چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
شاپا: ISSN1735-3637

پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

غیبت خلاقیت

جایگاه پایین نظام آموزشی ایران در جهان چه معنایی برای ما دارد؟

نظام آموزشی ایران، به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه انسانی، در سال‌های اخیر با چالش‌های عمیقی روبه‌رو بوده است. براساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۹۰)، ساختار آموزشی کشور برپایه شش سال ابتدایی، سه سال متوسطه اول، سه سال متوسطه دوم و یک سال پیش‌دانشگاهی (که اخیرا ادغام شده) بنا نهاده شده است. آموزش ابتدایی و متوسطه اجباری و رایگان است و دولت موظف به تأمین امکانات برای همه کودکان شش تا ۱۸ ساله است. با این حال، گزارش‌های رسمی و کارشناسی نشان می‌دهد که این نظام، علی‌رغم پیشرفت‌های کمی مانند افزایش نرخ باسوادی (از ۴۷ درصد در ۱۳۵۵ به بیش از ۹۰ درصد در ۱۴۰۴)، با بحران‌های کیفی، مالی و اجتماعی دست و پنجه نرم می‌کند.

نظام آموزشی ایران متمرکز است و وزارت آموزش و پرورش مسئولیت اصلی را برعهده دارد. دوره ابتدایی (۱۲-۶ سالگی) بر پایه مهارت‌های پایه مانند خواندن، نوشتن و ریاضیات تمرکز دارد، در حالی که متوسطه اول (۱۵-۱۲ سالگی) بر علوم تجربی و انسانی تأکید می‌کند. در متوسطه دوم، دانش‌آموزان شاخه‌های نظری، فنی-حرفه‌ای یا کاردانش را انتخاب می‌کنند. کنکور سراسری، به عنوان دروازه ورود به دانشگاه‌ها، همچنان نقش کلیدی ایفا می‌کند، هرچند طرح‌هایی مانند «عدالت آموزشی» برای کاهش تمرکز بر آن پیشنهاد شده است.

چالش‌ها اما عمیق و چندبعدی هستند. کمبود بودجه برجسته‌ترین مسأله است: سهم آموزش از بودجه عمومی تنها ۱۳ درصد است (کمتر از میانگین جهانی ۲۰ درصد)، در حالی که برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) نیازمند ۲۵ درصد بود. مرکز پژوهش‌های مجلس گزارش می‌دهد که فلج شدن سیستم آموزشی به دلیل انحراف منابع رخ داده؛ بودجه آموزش عالی ۳۰ درصد کاهش یافته و سرانه آموزشی به پنج میلیون تومان رسیده است. این امر منجر به فرسودگی معلمان (با حقوق متوسط ۱۵ میلیون تومان ماهانه) و کمبود امکانات (مانند آزمایشگاه در ۴۰ درصد مدارس) شده است.

نابرابری طبقاتی هم چالش دیگری است. مدارس دولتی شلوغ و کم‌کیفیت، در مقابل مدارس غیردولتی با شهریه‌های چند صد میلیونی این شکاف را عمیق‌تر کرده است. طبق گزارش فارارو (۱۴۰۴)، آموزش «طبقاتی» شده و کودکان کم‌برخوردار از فرصت‌های برابر محروم‌اند. افت کیفیت یادگیری نیز مشهود است: نمرات آزمون‌های نهایی ۲۰ درصد کاهش یافته و کارشناسان آن را نتیجه عدم به‌روزرسانی کتاب‌ها می‌دانند. کتاب‌های درسی فاقد سواد رسانه‌ای و دیجیتال هستند و تمرکز بر حفظیات، خلاقیت دانش‌آموزان را هدر می‌دهد.

رتبه‌بندی جهانی وضعیت نظام آموزشی در ایران و کشورهای اطراف

رتبه آموزش و پرورش کشورهای منتخب (سال ۲۰۲۵)

پیشخوان

خواندن نقاشی

درباره «تصویرخوانی»
در باب فرآیند دیدن و لذت بردن
نویسنده: آلبرتو مانگوئل
مترجم: کیوان باجغلی
نشر: ماهی
سال انتشار: ۱۴۰۴

بی‌شک دیدن هر نقاشی و تصویری که شما را مجذوب خودش می‌کند، با خودش دلالت‌های ضمنی بسیاری دارد و تمامی تصاویر روبه‌روی چشم ما نیز حامل نشانه‌هایی است که با توجه به سلیقه شما، برداشت‌های متفاوتی از آنها صورت می‌گیرد. خوانش تصویر و درست دیدن نقاشی‌ها می‌تواند نقش به‌سزایی در درک و دریافت شما از این نشانه‌ها داشته باشد.

آلبرتو مانگوئل در کتاب «تصویرخوانی» به‌دنبال پیدا کردن همین راه‌های درست دیدن و درست خواندن تصاویر است؛ خوانشی که بیشترین ارتباط و نزدیکی را به مقصود اصلی گفتمان داشته باشد. هرچند مانگوئل در این کتاب اصلا از دریچه نگاه یک نشانه‌شناس به این موضوع نگاه نمی‌کند و رویکرد او بیشتر همچون یک طرفدار و علاقه‌مند به آثار نقاشی است که شما را در لذت دیدن این تصاویر سهیم می‌کند و به مرور به راهکارهای تربیت چشم و نگاه خیره در نقاشی می‌پردازد.

کتاب تصویرخوانی بی‌شک از بهترین کتاب‌هایی است که در باب فرآیند دیدن و لذت بردن از آثار نقاشی نوشته شده و شاید از نمونه‌های آن بتوان به کتاب بی‌نظیر دیوید هاکنی، تاریخ تصویر، اشاره کرد.

ما در تصویرخوانی رامبراند، بروگل و کوربه می‌خوانیم؛ خوانشی که نه برای تحلیل و موشکافی راز پشت نقاشی این نقاش‌هاست بلکه درباره لذت بردنِ درست از دیدن آثار نقاشی است.

یادداشت

دکتر محمدهادی همایون | استاد دانشگاه

فتنه و آگاهی در عصر حاضر

در مورد فتنه و اطلاعاتی که امروز سراسر جهان بشریت را درگرفته، توضیحاتی لازم است. ما گاهی تصور می‌کنیم مستکبران عالم و جریان باطل در تاریخ کسانی بوده‌اند که در اثر کمبود تعقل یا اشتباهی ناخواسته از مسیر حق منحرف شده‌اند، اما واقعیت این‌گونه نیست. در تاریخ ما با سه گروه مواجه هستیم: نخست، گروهی که حق را می‌شناسند، به‌خوبی نیز می‌شناسند و استوار بر آن ایستاده‌اند. همان جریان اندک انبیا، اولیا، مؤمنان، آزادیخواهان و آزادگان تاریخ که همواره آماده فداکاری برای تحقق ظهور مطلق حق بوده‌اند. در سوی دیگر گروهی هستند که آنان را به نام مستکبران می‌شناسیم. کسانی که صفت استکبار در وجودشان موجب شده با وجود شناخت حق در برابر آن بایستند. آنان می‌دانند در برابر جریان حق پیروز نخواهند شد اما با تمام توان در مسیر باطل گام برمی‌دارند. نمونه روشن آن ابلیس است. ابلیس از سر ناآگاهی سقوط نکرد، بلکه با آگاهی و از روی استکبار از فرمان الهی سرپیچی کرد. اینان حق را می‌شناسند اما زیر بار آن نمی‌روند و تمام تلاش‌شان را صرف تثبیت جریان باطل در تاریخ می‌کنند. اما در میان این دو گروه، طیف وسیعی از انسان‌ها قرار دارند. کسانی که حق‌طلب هستند اما دچار اشتباه شده‌اند، زیرا حق و باطل درهم آمیخته و تشخیص آن دشوار گشته است. امیرالمؤمنین(ع) در نهج‌البلاغه می‌فرمایند: شیطان از هر دو سوی حق و باطل بهره می‌گیرد، آن دو را درهم می‌آمیزد و به انسان‌ها عرضه می‌کند تا حق‌جویان را گمراه سازد. در نتیجه عده‌ای در پی باطل می‌افتند به خیال آن‌که حق است. جریان آخرالزمان جریان جدایی این درهم‌رفتگی است. فرآیندی که در آن حق و باطل از یکدیگر تفکیک می‌شوند تا دیدگان مردم به حقیقت گشوده شود و بتوانند راه درست را انتخاب کنند. این جداسازی آسان نیست. هنگامی که حق و باطل درهم تنیده شده‌اند، جدایی‌شان دردناک خواهد بود. فتنه‌ها و اطلاعات نادرست نقش خود را در همین مسیر ایفا می‌کنند. ما به سبب ناآگاهی دچار لغزش شده‌ایم و حق و باطل را درهم دیده‌ایم. آگاهی یا از مسیر علم و تبیین و تحقیق حاصل می‌شود - که راهی آرام و کم‌درد است - یا از مسیر تجربه‌های سخت و فتنه‌هایی که خداوند رقم می‌زند تا حقیقت به‌روشنی آشکار گردد. بنگرید به نمونه تاریخی رژیم صهیونیستی. حدود نیم‌قرن پیش کمتر کسی در جهان عمق خباثت این رژیم را باور می‌کرد. آنان در ظاهر، مردمی آواره و مظلوم معرفی می‌شدند اما امروز، حتی دانشجویان اروپا و آمریکا فریاد «مرگ بر اسرائیل» سر می‌دهند و به ماهیت واقعی آن پی برده‌اند. این همان ظهور تدریجی حق و باطل است که در پرتو مقاومت مردم غزه و ایثار آنان حاصل شد. فتنه‌های دیگر نیز چنین است. رخدادهای جهانی در آمریکای جنوبی، در سودان و نیز تجربه جنگ تحمیلی و فراز و فرود ۴۰ ساله انقلاب اسلامی همگی در همین مسیر قرار دارند تا آنجا که انسان‌ها صحنه حقیقت را به‌روشنی ببینند و دیگر عذری برای بی‌طرفی نداشته باشند. درنهایت هنگامی که حق و باطل به‌صورت عریان در برابر دیدگان بشر قرار گیرند، آن جمعیت عظیم میانی که در جست‌وجوی حقند به‌سوی حق خواهند آمد. همان وعده‌ای که قرآن کریم از آن با تعبیر یدْخُلُونَ فِی دِینِ اللَّهِ أَفْوَاجًا یاد می‌کند. اوج این روند در ظهور نهایی و سپس در قیامت تحقق می‌یابد؛ زمانی که دیگر انسان میانه‌ای وجود ندارد، و هر کس جایگاه خود را مشخص کرده است: یا اهل بهشت است یا اهل دوزخ. در آستانه ظهور نیز چنین خواهد بود. فتنه‌ها و آشوب‌های آخرالزمان انسان را به نقطه انتخاب می‌رساند. دیگر کسی نمی‌تواند ادعای بی‌طرفی کند. هرکس باید جایگاه خود را روشن سازد. نمونه تاریخی این وضعیت، عاشوراست؛ در آن صحنه، کسی نمی‌توانست بگوید من بی‌طرفم. چنان‌که سیدالشهدا (ع) به عبیدالله فرمودند: «حال که نمی‌خواهی با ما باشی، در اینجا بمان؛ زیرا هرکس صدای استغاثه ما را بشنود و پاسخ ندهد، در شمار دشمنان است.» اکنون نیز گروه سوم در حال محو شدن است. ان‌شاءالله خداوند ما را یاری کند تا در صف حق‌طلبان قرار گیریم.

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۱:۴۸	نیمه شب شرعی: ۲۳:۰۵
غروب آفتاب: ۱۷:۰۴	اذان صبح فردا: ۵:۰۷
اذان مغرب: ۱۷:۲۳	طلوع خورشید فردا: ۶:۳۲

حکمت

امام علی (ع): برحذر باش از خردمند، هنگامی که او را به خشم آوردی و از فرد بزرگوار، هنگامی که به او اهانت کردی./میزان‌الحکمه

واحه

من از برای مصلحت، در حبس دنیا مانده‌ام
حبس از کجا، من از کجا؟! مال که را دزدیده‌ام؟/مولوی

شمیم رحمت

■ پیامبر اکرم (ص): به من ایمان نیاورده است آن‌که شب را سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد./بحارالأنوار

جهان
ورود مه به شهر
■ تصاویر هوایی تازه منتشرشده، لحظه ورود مه غلیظ به منطقه خلیج سان‌فرانسیسکو را نشان می‌دهد.
کیوآرکد را اسکن کنید

حادثه
سقوط هواپیما در آمریکا
■ هواپیمای باری آمریکایی حامل سوخت، در نزدیکی فرودگاه بین‌المللی ایالت کنتاکی سقوط کرد.
کیوآرکد را اسکن کنید

حیات‌وحش
رقص دلفین‌ها
■ راهنمایان تور تماشای نهنگ‌ها در سواحل سن‌دیگو، ایالت کالیفرنیا، از دیدن صحنه‌ای خارق‌العاده شگفت‌زده شدند.
کیوآرکد را اسکن کنید

جهان
عملیات نجات خرس
■ ویدئوی منتشرشده خرسی را نشان می‌دهد که سرش داخل یک قوطی فلزی گیر کرده و قادر به آزاد کردن خود نیست.
کیوآرکد را اسکن کنید

دوردنیا

یک قاتل محبوب!

همدردی شگفت‌انگیز با خشونت سیاسی در ژاپن

بیش از سه سال پیش، یاماگامی تتسویا با کشتن شینزو آبه، نخست‌وزیر پیشین ژاپن همه را شوکه کرد.

آقای یاماگامی که اکنون ۴۵ ساله است در آغاز محاکمه‌اش، ساکت نشسته و چشمانش را به پایین دوخته بود. وقتی دادستان‌ها شرح مفصلی از آنچه در روز ترور رخ داد را خواندند، او آرام اما واضح پاسخ داد: «همه چیز درست است. من این‌کار را کردم.»

تصویر هولناک سقوط آبه در یک رویداد انتخاباتی پس از شلیک دو گلوله توسط یاماگامی در روز روشن، همچنان در اذهان مردم و افکار عمومی ژاپن حک شده است اما در حالی که بسیاری از ژاپنی‌ها این خشونت سیاسی را محکوم کردند، تعداد شگفت‌آوری از مردم بلافاصله پس از حمله، با قاتل و انگیزه او همدردی نشان دادند.

در سه سالی که از این قتل می‌گذرد، این واکنش پایدار مانده است. این احساس ممکن است مسیر محاکمه آقای یاماگامی را تحت تاثیر قرار دهد.

محاکمه‌ای بر سر مجازات

با توجه به این‌که آقای یاماگامی به جرم اعتراف کرده، محاکمه عمدتا بر سر مجازات او می‌چرخد. در تئوری، او ممکن است با مجازات اعدام روبه‌رو شود. با این حال، وکلای مدافع استدلال می‌کنند که یاماگامی شایسته تخفیف است؛ هم به‌دلیل سلاح دست‌ساز عجیبی که از لوله و نوار چسب ساخته بود و طبق قانون ژاپن «اسلحه» به‌شمار نمی‌رود، و هم به‌خاطر پیشینه پرمشقتش. هیات قضات مردمی نقش مهمی در این تصمیم خواهند داشت. انتظار می‌رود حکم در اوایل سال آینده صادر شود.

ریشه‌های یک انتقام شخصی

آقای یاماگامی پس از زنجیره‌ای از فجایع شخصی، تصمیم به ترور آبه گرفت. پدرش در کودکی او خودکشی کرد. مادرش، در جست‌وجوی تسلی، به کلیسای وحدت - گروهی مذهبی که به داشتن ساختارهای فرقه‌مانند متهم است- روی آورد و ظاهرا حدود ۱۰۰ میلیون ین (۶۵۰ هزار دلار) به آن اهدا و خانواده را ورشکسته کرد (کلیسا می‌گوید نیمی از پول را بازگردانده است). پس از خودکشی برادر بزرگ‌ترش نیز، یاماگامی به‌دنبال انتقام بود. او که نتوانست به رهبر کلیسا نزدیک شود، آبه را هدف قرار داد؛ زیرا او را به ارسال پیام تبریک ویدئویی به یک رویداد وابسته به کلیسا متهم می‌دانست.

تاثیر غیرمنتظره ترور

به‌طرز نگران‌کننده‌ای، ترور به آنچه یاماگامی می‌خواست دست یافت. این عمل، کلیسای وحدت را -که پس از رسوایی‌های دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ در زمینه جذب فریبکارانه و «فروش‌های معنوی» از تیترها دور مانده بود- دوباره به مرکز توجه آورد. ظرف چند ماه، روابط گسترده بین کلیسا و اعضای حزب لیبرال دموکرات حاکم افشا شد. هفت وزیر کابینه مجبور به استعفا شدند و دولت در نهایت برای سلب وضعیت حقوقی کلیسا به‌عنوان یک نهاد مذهبی اقدام کرد؛ اقدامی که هنوز در دادگاه مورد مناقشه است.

همدردی عمومی با قاتل

خارج از دادگاه در روز نخست محاکمه، این نگرش به‌خوبی نمایان بود. زنی ۷۰ ساله گفت: «البته نباید تروریسم را تایید کنیم اما زمینه کاملی وجود دارد که به این منجر شد.» برخی ژاپنی‌ها فراتر رفتند. زنی ۳۰ ساله که مادرش مانند مادر یاماگامی مبالغ سنگینی به کلیسای وحدت اهدا کرده بود، گفت: «می‌دانم گفتنش نامناسب است اما او کاملا قهرمان من است.»